

Reactie op: Ruimtelijke concentratie en prestaties van tuinders

In ESB 97(4630) stellen Bal en Bulterman dat niet alleen de opbrengsten maar ook de kosten relatief hoog zijn voor tuinders in de Greenports waar de Nederlandse tuinbouw zich heeft geconcentreerd. Daarom presteren zij per saldo niet beter dan tuinbouwers in de periferie, ofwel de verspreidglasgebieden. Dit is volgens de auteurs in strijd met de Greenport-gedachte dat clustering van tuinbouwactiviteiten voordelen oplevert. Hun bewijsvoering is echter niet erg overtuigend.

Bal en Bulterman signaleren dat de kosten voor arbeid in concentratiegebieden op een fors hoger niveau liggen dan daarbuiten. Dit komt volgens hen doordat concentratiegebieden overwegend in het westen van het land gelegen zijn, waar de loonkosten relatief hoog zijn. Bovendien tellen concentratiegebieden relatief veel grote bedrijven, die een hoger kosten-niveau schijnen te hebben (wat verder niet verklaard of onderzocht wordt). Als deze twee factoren zo veel invloed hebben op het kostenniveau, zou je verwachten dat de onderzoekers een onderscheid maken tussen tuinbouwgebieden binnen en buiten de Randstad, en de gegevens uitsplitsen naar grootte-klasse, maar dat is niet het geval.

Dat in concentratiegebieden de tuinbouwomzet per hectare stukken hoger ligt dan in de periferie, correspondeert volgens Bal en Bulterman met een vergelijkbaar verschil in grondprijzen. Zij zien daarin een bevestiging van een – niet nader genoemde – theorie dat de hogere grondprijzen in concentratiegebieden “wijzen op betere bedrijfseconomische prestaties van de tuinders die hier zijn gevestigd”. Deze theorie gaat ongetwijfeld op in een hypothetische wereld waarin de grond uitsluitend voor tuinbouw en andere vormen van landbouw wordt gebruikt. In de echte wereld van Nederland nu zijn de grondprijzen voor landbouwgrond eerder een afgeleide van pachtwetgeving en van alternatieve bestemmingen, zoals woning- en kantoorbouw, verkeersinfrastructuur, natuur en bedrijfsterreinen. Zoals de auteurs later ook constateren, liggen – met uitzondering van Venlo – alle Greenports in de Randstad, waar deze alternatieve bestemmingen veel meer invloed op de grondprijzen hebben dan in de verspreidglasgebieden. Die hogere grondprijzen vormen een prikkel om over te stappen op teelten met hogere hectareopbrengst. Het causale verband is dus omgekeerd aan de theorie die de auteurs aanhangen: hogere grondprijzen leiden tot intensief gebruik, bijvoorbeeld in de vorm van glastuinbouw.

Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van tabel 1. Daarin wordt het COROP-gebied Delft en Westland (een van de vier Randstedelijke Greenports) vergeleken met Noord-Limburg, waar Greenport Venlo is gevestigd. In het Westland is het totale areaal dat voor tuin- en akkerbouw wordt gebruikt,

HEIN VROLIJK

Partner van consultancynetwerk

Frisse Blik

in de periode 2000–2011 gekrompen van 4629 naar 3394 hectare, een krimpproces dat al langer aan de gang is. Alternatieve bestemmingen hadden hier steeds meer landbouwgrond nodig en zorgden daarmee voor hogere grondprijzen. Het gevolg is geweest dat de grond zo intensief mogelijk is gebruikt, namelijk voor glastuinbouw.

In het concentratiegebied Venlo en omstreken daarentegen was er nog ruimte voor een uitbreiding van het tuin- en akkerbouwareaal. Omdat ook daar de grondprijzen zijn gaan stijgen, maar nog steeds fors lager liggen dan in het Westland, maakt akkerbouw plaats voor tuinbouw op de open grond en begint glastuinbouw daar eveneens toe te nemen.

Verder leggen de auteurs niet uit wat in hun tabel moet worden verstaan onder “teeltomzet per hectare betaalbaar oppervlak”, en waarin deze indicator verschilt van de “totale omzet per hectare cultuurgrond”. Ook valt in deze tabel op dat de totalen hoger zijn dan die van elk van de genoemde sectoren (groenten, snijbloemen, pot- en perkplanten). Blijkbaar zijn er ook nog andere – niet bij naam genoemde – tuinbouwsectoren, en daar is het verschil tussen concentratiegebieden en verspreidglasgebieden, voor zowel totale omzet als kosten per hectare cultuurgrond, nog groter. Tot slot is niet duidelijk in welke eenheden het verschil is gemeten. Daarom kan op basis van de tabel geen zinnige uitspraak worden gedaan.

Het valt toe te juichen dat Bal en Bulterman kritische kanttekeningen proberen te zetten bij de onder beleidsmakers populaire opvatting dat economische clustering louter voordelen oplevert. Maar dan wel graag op basis van gedegen onderzoek.

Verschillen en veranderingen in gebruik tuin- en akkerbouwareaal, 2000–2011 **TABEL 1**

	Westland en omstreken		Venlo en omstreken	
	'00-'01	'10-'11	'00-'01	'10-'11
Aeraal voor tuin- en akkerbouw, maal duizend hectare	4,6	3,4	14,5	15,2
Gebruik areaal in procenten				
Akkerbouw door akkerbouwers	8,1	12,6	38,1	35,9
Akkerbouw door tuinders	7,8	1,0	22,3	16,6
Tuinbouw open grond	3,0	3,6	33,8	40,8
Tuinbouw onder glas	81,1	82,8	5,9	6,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: CBS

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.